

Örtülü sermaye uygulamasında ortaya çıkabilecek kur farklarının değerlendirilmesi

Evaluation of foreign exchange rate that may arise in thin capitalization

Fatih PEKŞEN

Hazine ve Maliye Bakanlığı, Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı, Ankara, Türkiye

öz

Türkiye'de uygulanan Kurumlar Vergisi Kanunu düzenlemesinde bazı vergi güvenlik önlemleri bulunmaktadır. Bu vergi güvenlik müesseselerinden biri olan "örtülü sermaye" 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 12. maddesinde hüküm altına alınmıştır. Anılan düzenleme, kurumların ortaklarından veya ortaklarla ilişkili olan kişilerden temin ederek kullandıkları borçların, hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte kurumun öz sermayesinin üç katını aşan kısmının bir borçlanma değil, kuruma örtülü olarak konulmuş olan bir sermaye olarak kabul edilmesi prensibinden hareket etmektedir. Bu uygulamaya göre sermaye olarak kabul edilen söz konusu borçlanmalara isabet eden faizler ile döviz cinsinden borçlanmalar ile ilgili olarak, döviz kurlarındaki yükselmeler nedeniyle ortaya çıkan olumsuz kur farklarının örtülü sermayeye isabet eden kısmının, kurum kazancının tespitinde gider olarak dikkate alınması mümkün değildir. Buna paralel olarak, döviz kurlarındaki düşüşler neticesinde ortaya çıkan olumlu kur farklarının örtülü sermayeye isabet eden kısmının da kurum kazancının tespitinde kambiyo karı olarak dikkate alınmaması gerekmektedir. Bu çalışmanın amacı, kurumların finansman ihtiyaçlarını karşılamak için ortakları veya ortakla ilişkili kişilerden temin ettikleri döviz cinsinden borçlanmaların, kur farklarının örtülü sermaye kapsamında değerlendirilmesidir.

Anahtar Kelimeler: Örtülü sermaye, kur farkı, vergi güvenlik önlemi, kanunen kabul edilmeyen gider

JEL Kodları: K34, H20, M40

ABSTRACT

There are some tax security measures in the Corporate Tax Law practice in Turkey. One of these tax security institutions, "Thin Capitalization", is regulated in Article 12 of the Corporate Tax Law No. 5520. The aforementioned regulation is based on the principle that the debts borrowed by the institutions from their partners or persons related to the partners, exceeding three times the equity capital of the institution at any time during the accounting period, is not considered as a borrowing, but as a capital that has been put into the institution in disguise. According to this practice, it is not possible to consider the part of the negative exchange rate differences that arise due to the increases in foreign exchange rates, which corresponds to the thin capitalization, as an expense in the determination of corporate earnings, regarding the interests corresponding to the said borrowings, which are accepted as capital, and foreign currency borrowings. In parallel with this, the part of the positive exchange rate differences that arise as a result of the decrease in exchange rates, which corresponds to the thin capitalization, should not be taken into account as foreign exchange profit in determining the corporate income. The purpose of this study is to evaluate the foreign exchange borrowings and exchange differences obtained from partners or related parties in order to meet the financing needs of institutions within the thin capitalization.

Keywords: Thin capitalization, foreign exchange rate, tax security precaution, legally nondeductible expenses

JEL Codes: K34, H20, M40

Giriş

Bir ülkenin en önemli gelir kaynağını teşkil eden vergi gelirleri, farklı türdeki vergiler aracılığıyla elde edilmektedir. Türkiye'de merkezi yönetim bütçe gelirleri içinde en büyük paya vergiler sahiptir. Söz konusu vergi türleri içinde Gelir ve Kurumlar Vergisi dolaysız vergi olma özelliğine sahip olan iki farklı vergi türüdür. Kurumlar vergisi, tüzel kişiliğe sahip olan işletmelerin vergilendirilmesi amacıyla düzenlenmiş olup, hangi kurumların vergi mükellefi olduğuna ilişkin hükümlere ilgili Kanunda yer verilmiştir (5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, 2006).

Kurumlar, ticari faaliyetleri ile ilgili olarak ortaya çıkan finansman ihtiyaçlarını banka veya benzeri finans kurumlarından temin ettikleri kredilerle karşılayabildikleri gibi bazı durumlarda ortakları veya ortakları ile ilişkili olan üçüncü kişilerden borç temin etme yoluna da gitmektedirler. Ancak Türkiye'de de dünyadaki örneklerine benzer şekilde, vergi idaresi tarafından vergi gelirlerini koruyabilmek amacıyla bazı uygulamalar düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemelere, günümüz ticari hayatında oldukça sık karşılaşılan, şirket ortaklarının sermaye dışındaki bir yolla işletmeye kaynak sağlamları veya şirket hesabında yer alan fonların ortaklar tarafından usulsüz olarak kullanılmasını engellenmek için yer verilmiştir (Güçenme Gençoğlu & Ertan, 2012).

Geliş Tarihi/Received: 28.01.2021

Kabul Tarihi/Accepted: 30.12.2021

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:

Fatih PEKŞEN

E-posta: fatih_peksen@yahoo.com

Cite this article: Pekşen, F. (2022).

Evaluation of foreign exchange rate that may arise in thin capitalization. *Trends in Business and Economics*, 36(1), 22-28.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Kurumların veya şirketlerin sermaye yapısının, ortaklarından, grup içi şirketlerden, ilişkili kişilerden alınan ve belirli unsurları ihtiva eden borçlardan oluşması halinde örtülü sermaye kavramı ortaya çıkmaktadır (Kızılot, 2002). Başka bir ifadeyle, kurumların finansman ihtiyacının giderilmesi için ortak veya ortakla ilişkili olan üçüncü kişilerden yapılan borçlanmalarda, temin edilen meblağların borç olarak kabul edilebilecek tutarı sınırsız değildir. Kanun koyucu 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 12. maddesinde yapmış olduğu düzenleme ile söz konusu borçlanmalara bir sınırlama getirmiştir. Bu düzenlemeye göre, bahsedilen borçlanmaların hesap dönemi içerisinde herhangi bir tarihte kurumun öz sermayesinin 3 katını aşan kısmının artık bir borçlanma olarak değil, kurumlara örtülü bir şekilde sermaye olarak konulan nakdi bir değer olarak dikkate alınması gerekmektedir (Kurumlar Vergisi Kanunu, 2006).

Diğer taraftan, kurumların ortakları ve ortakları ile ilişkili kişilerden temin ederek işletmede kullandıkları borçlanmalar Türk Lirası cinsinden olabileceği gibi bazen döviz cinsinden de yapılabilmektedir. Döviz cinsinden yapılan söz konusu borçlanmalarda, borçların geri ödenmesi aşamasında veya geçici vergi dönemleri itibariyle yapılan değerlendirme işlemlerinde döviz kurlarında meydana gelen değişimler ile bağlantılı olarak kur farkları hesaplanmaktadır.

Bu çalışmada, örtülü sermaye olarak belirlenen döviz cinsinden borçlanmalar üzerinden hesaplanan olumlu ve olumsuz kur farklarının, borç alan kurumlar ve borç veren kişiler açısından durumu değerlendirilerek örnek olay üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır.

Genel Olarak Örtülü Sermaye Kavramı

Kurumların ve işletmelerin vergi ödemekten kaçınma çabalarına karşın, idarenin bu durumu önleme çalışmasının sonuçlarından birisi örtülü sermayedir. Örtülü sermaye, kurum ortaklarının işletmelerine sermaye olarak koymaları gereken değerleri bazı vergisel avantajlar sağlamak amacıyla kurumlarına borç olarak verdikleri takdirde gerçekleşmektedir. Özellikle uluslararası boyuta sahip ulusal şirketler, örtülü sermaye ile yurt dışına kaynak transfer ederek yabancı sermaye özelliği kazanır ve yurtiçinde yabancı sermayeye sağlanan bazı vergisel avantajlardan yararlanmaktadır. Bu durum, uluslararası şirketlerle ulusal şirketler arasında ve ulusal şirketlerin kendi aralarında vergi yükünün azaltılmasından kaynaklanan bir rekabet eşitsizliğine neden olmaktadır (Gökçay, 2016).

Bu nedenle, vergi idaresi ve kanun koyucu, söz konusu eşitsizliği gidermek ve gerçek vergi matrahını tespit edebilmek için ortakların şirketlere verdikleri borçların vergisel etkilerine ilişkin bazı kuralları düzenlemiştir. Örtülü sermayenin tespit edilebilmesi için sahip olunan şirketin yaptığı borçlanmanın ortaklardan veya ilişkili sayılan kişilerden yapılması, alınan borç miktarının kanunlarda düzenlenen oranların üzerinde olması gibi unsurlar belirlenmiştir (Vardar, 2019).

Türkiye'de Örtülü Sermaye Kavramı ve Mevzuattaki Yeri

Örtülü sermaye uygulaması Türk vergi sisteminde, kurum ortaklarının vergi matrahını aşındırmak için işletmelerine borç vererek sermaye koymaktan kaçınmalarını önlemek için düzenlenmiştir. Yürürlükten kaldırılan 1949 tarih ve 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nda konuya ilişkin hükümler bulunmaktayken, 2006 yılında yürürlüğe giren 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 12. maddesinde de hükümlere yer verilmiştir.

Bahsedildiği üzere, vergi gelirlerinin korunması, vergi matrahının aşınmasının ve vergi adaletsizliğinin önlenmesi amacıyla alınan güvenlik tedbirlerinden birisi olan örtülü sermaye müessesesi Kurumlar Vergisi Kanunu'nda düzenlenmiştir. Mezkur Kanun'un

12. maddesinde yer verilen örtülü sermaye uygulaması; kurumların ortaklarından veya ortaklarla ilişkili olan kişilerden temin ederek kullandıkları borçların, hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte kurumun öz sermayesinin üç katını aşan kısmının bir borçlanma değil, kuruma örtülü olarak konulmuş bir sermaye olarak kabul edilmesi prensibinden hareket etmektedir (Kurumlar Vergisi Kanunu, 2006).

Bununla birlikte, 1 Seri No'lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nde de örtülü sermaye uygulamasına ilişkin geniş açıklamalar yer almaktadır.

Örtülü Sermaye Uygulamasında Ortak ve Ortakla İlişkili Kişi

Örtülü sermaye uygulamasında ortak kavramı, kurumların hisselerine sahip olmak suretiyle yönetim ve denetiminde söz sahibi olan gerçek ve tüzel kişiler ile kurumların sermayelerine iştirak ettikleri diğer kurumları kapsamaktadır. Kurumların Borsa İstanbul'da işlem gören hisse senetlerine sahip olmak suretiyle kullanılan ortaklık ilişkisinde, bu şekilde elde bulunduran hisse senetlerinin en az % 10 una sahip olma şartı bulunurken, bunun dışındaki ortaklık ilişkilerinde herhangi bir pay sınırı bulunmamaktadır.

Bu noktada dikkat edilmesi gereken husus ortakla ilişkili kişi kavramı olup, kanun koyucu bu kavramı; "*Ortağın doğrudan veya dolaylı olarak en az % 10 oranında ortağı olduğu veya en az bu oranda oy veya kâr payı hakkına sahip olduğu bir kurumu ya da doğrudan veya dolaylı olarak, ortağın veya ortakla ilişkili bu kurumun sermayesinin, oy veya kâr payı hakkına sahip hisselerinin en az % 10'unu elinde bulunduran bir gerçek kişi veya kurum*" şeklinde tanımlamıştır (Kurumlar Vergisi Kanunu, 2006).

Ayrıca ortak ve ortakla ilişkili kişi konumunda olan banka veya benzeri finans kurumlarından yapılan borçlanmalar örtülü sermaye uygulamasında % 50 oranında dikkate alınmaktadır.

Temin Edilen Borcun İşletmede Kullanılması Gerekliliği

Kurumların ortak veya ortakla ilişkili kişilerden temin ettikleri borçlanmaların örtülü sermaye sayılması için bu borçlanmaların işletmede ve işletme için kullanılmış olması gerekmektedir. Ortak veya ortakla ilişkili kişilerden temin edilmesine rağmen işletmede kullanılmayan borçlanmalar örtülü sermaye kapsamında değerlendirilmemektedir.

Kurumlar tarafından temin edilen borçların tamamının veya bir kısmının ortak veya ortakla ilişkili kişilere geri ödenmesi halinde, artık borcun veya geri ödenen kısmının ödendiği tarihten itibaren işletmede kullanılmayacağından, örtülü sermaye hesabında dikkate alınmaması gerekmektedir (1 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği, 2007).

Örtülü Sermaye Uygulamasında Öz Sermaye Kavramı

Ortak veya ortakla ilişkili kişilerden temin edilen borçlanmaların kıyaslanacağı öz sermaye tutarı, kurumların 213 sayılı Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre belirlenen dönem başındaki öz sermaye tutarını ifade etmekte olup söz konusu tutar, ilgili yıl açılış bilançosunda yer alan bilgilerden hareketle *[(Dönen Varlıklar + Duran Varlıklar) - Yabancı Kaynaklar]* formülü ile hesaplanmaktadır. Kurumların ortaklarından yapmış oldukları borçlanmaların örtülü sermaye kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği, hesap dönemi başındaki bilançoda yer alan öz sermaye ile karşılaştırılarak tespit edilecektir. Ancak, işletmenin dönem başı öz sermayesinin sıfır veya negatif olması halinde, şirketin ortak ve ortaklarla ilişkili kişilerden yaptığı tüm borçlanmalar örtülü sermaye olarak değerlendirilecektir (1 Seri No'lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği, 2007).

Örtülü Sermaye Sayılmayan Borçlanmalar

Kurumların yapmış oldukları bazı borçlanmalar ortak veya ortakla ilişkili kişilerden yapılmış olsa bile örtülü sermaye olarak dikkate alınmamaktadır. Kanun koyucu örtülü sermaye sayılmayacak borçlanmaları aşağıdaki şekilde belirlemiştir (Kurumlar Vergisi Kanunu, 2006).

a) Kurumların ortaklarının veya ortaklarla ilişkili kişilerin sağladığı gayri nakdi teminatlar karşılığında üçüncü kişilerden yapılan borçlanmalar.

b) Kurumların iştiraklerinin, ortaklarının veya ortaklarla ilişkili kişilerin, banka ve finans kurumlarından ya da sermaye piyasalarından temin ederek aynı şartlarla kısmen veya tamamen kullandığı borçlanmalar.

c) 5411 sayılı Bankacılık Kanununa göre faaliyette bulunan bankalar tarafından yapılan borçlanmalar.

ç) 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu kapsamında faaliyet gösteren finansal kiralama şirketleri, 90 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname kapsamında faaliyet gösteren finansman ve faktoring şirketleri ile ipotek finansman kuruluşlarının bu faaliyetleriyle ilgili olarak ortak veya ortakla ilişkili kişi sayılan bankalardan yaptıkları borçlanmalar

Buna göre yukarıda belirtilen şartlarda yapılan borçlanmalar, borç alan kurumun dönem başı öz sermayesinin üç katını aşıya dahi örtülü sermaye olarak dikkate alınmayacak, bunların dışında yapılan borçlanmalar var ise, bu borçlanmalarla birlikte öz sermaye kıyaslamasına dâhil edilmeyecektir.

Örtülü Sermaye Uygulamasının Amacı

Bir vergi güvenlik müessesesi olan örtülü sermaye uygulaması, sermaye olarak kabul edilmesi gerekirken borç olarak değerlendirilen tutarlar üzerinden hesaplanan faiz, kur farkı gibi unsurların, borç alan kurumlar tarafından gider olarak dikkate alınmasının, dolayısıyla kurumların vergi matrahının aşındırılmasının önüne geçmeyi amaçlamaktadır.

Başka bir ifadeyle, kurumların ilişkili olduğu kişiler tarafından kuruma gerçekte sermaye olarak konulması gereken ve bu nedenle de yalnızca kurumun kar veya zararına ortak olmayı sağlayan meblağlar bazen borç olarak değerlendirilebilmektedir. Borç olarak değerlendirilen tutarlar karşılığında faiz ve benzeri unsurların ödenmesi ve bu şekilde kurum kazancının bir kısmının vergi ödemediği kurum bünyesinden çıkarılmasının önlenmesi bu düzenlemenin amacı olarak ifade edilebilir (Tekin & Kartaloğlu, 2010).

Ayrıca örtülü sermaye olarak dikkate alınması gereken borç tutarları üzerinden hesaplanan faiz ve benzeri unsurlar, örtülü sermaye şartlarının gerçekleştiği hesap döneminin son günü itibariyle borç veren kişilere dağıtılmış kâr payı veya dar mükellefler için ana merkeze aktarılan tutar olarak kabul edilmektedir. Söz konusu tutarların net tutarlar olarak kabul edilerek brüte iblağ edilmesi ve brüt tutarlar üzerinden tevkifat yapılarak bir nevi sermaye iradi olan kar paylarının vergilendirilmesi sağlanmaktadır.

Burada dikkat edilmesi gereken en önemli husus, dağıtılmış kar payı veya ana merkeze aktarılan tutar olarak kabul edilen unsurların arasında, örtülü sermaye olarak tespit edilen borç tutarları üzerinden hesaplanan kur farklarının bulunmamasıdır.

Döviz Cinsinden Yapılan Borçlanmalar Üzerinden Hesaplanan Kur Farklarının Örtülü Sermaye Uygulamasındaki Durumu

Kur farkı, yalnızca ulusal para ile yabancı paralar arasında bir değişimin yapılması anlamına gelmemektedir. Bunun yanında, ulusal

para/yabancı para mülkiyetine belirli bir süre için sahip olunması, bu süre zarfında da paralardan birinin diğerine nazaran değer kazanması/kaybetmesi gerekir. Yani kur farkının oluşabilmesi için mutlaka belli bir değer kazanma/kaybetme süreci de gerekmektedir (Arslan, 2019).

Örtülü sermaye müessesesi ve yapılan borçlanmalarda bazen kur farkları oluşabilmektedir. Şöyle ki, kurumların ortakları ve ortakları ile ilişkili kişilerden temin ederek işletmede kullandıkları borçlanmalar Türk Lirası cinsinden olabileceği gibi döviz cinsinden de olabilmektedir. Döviz cinsinden yapılan söz konusu borçlanmalarda, borçların geri ödenmesi aşamasında veya geçici vergi dönemleri itibariyle yapılan değerlendirme işlemlerinde döviz kurlarında meydana gelen değişimler ile bağlantılı olarak kur farkları hesaplanmaktadır.

Hesaplanan kur farklarının örtülü sermaye uygulamasındaki durumu, borç alan kurumlar ile borç veren ortak ve ortakla ilişkili kişiler bakımından ayrı ayrı ele alınmalıdır.

Kur Farklarının Borç Alan Kurumlar Açısından Değerlendirilmesi

Borç alan kurumların dönem başı öz sermayesinin 3 katını aştığı için örtülü sermaye kapsamında değerlendirilen döviz cinsinden borçlanmalar ile ilgili olarak Kanun'da açıklamalara yer verilmiştir. Buna göre, geri ödeme anında veya geçici vergi dönemleri itibariyle yapılan değerlendirme işlemlerinde, döviz kurlarındaki yükselmelere bağlı olarak hesaplanan olumsuz kur farklarının, 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 11. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca kurum kazancının tespitinde gider olarak dikkate alınması mümkün değildir.

Bu durum, döviz cinsinden borçlanmalar ile ilgili olarak, geri ödeme anında veya geçici vergi dönemleri itibariyle yapılan değerlendirme işlemlerinde, döviz kurlarında düşüş meydana gelmesi nedeniyle borç alan kurumlar lehine oluşan olumlu kur farklarının nasıl değerlendirileceği sorusunu akıllara getirmektedir.

Mali İdare, bu konu ile ilgili olarak 1 Seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği'nde; "Kurumların kullanmış olduğu borçların örtülü sermaye kapsamında değerlendirilmiş olması halinde, örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faiz, kur farkları ve benzeri giderlerin, Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 11 inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine göre gider olarak yazılması mümkün bulunmadığından, örtülü sermaye kabul edilen borçlanmalarda TL'nin değer kazanması sonucu oluşacak kur farkı gelirlerinin de söz konusu borcun örtülü yoldan konulan bir sermaye olarak kabul edilmesinin bir sonucu olarak, vergiye tabi kurum kazancının tespitinde gelir olarak dikkate alınması söz konusu olmayacaktır." şeklinde açıklamalara yer vermiştir.

Yukarıdaki açıklamadan da anlaşılacağı üzere, örtülü sermaye kapsamında değerlendirilen döviz cinsinden borçlanmalar ile ilgili olarak, döviz kurlarında meydana gelen düşüş sebebiyle borç alan kurumlar lehine oluşan olumlu kur farklarının, kurum kazancının tespitinde kambiyo kârı olarak dikkate alınmaması gerekmektedir.

Kur Farklarının Borç Veren Kişiler Açısından Değerlendirilmesi

Örtülü sermaye olarak kabul edilen döviz cinsinden borçlanmalar üzerinden kaydi olarak hesaplanan veya ödenen olumsuz kur farklarının, borç veren kişiler açısından kar payı olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceği hususu özellik arz eden bir durumdur.

5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 12. maddesinin 7. bendinde yer verilen düzenleme ile örtülü sermaye olarak tespit edilmesi

gereken borç tutarları üzerinden hesaplanan faiz ve benzeri unsurlar, örtülü sermaye şartlarının gerçekleştiği hesap döneminin son günü itibarıyla borç veren şahıslara dağıtılmış kâr payı ya da dar mükellefler için şirket merkezine aktarılan tutar olarak kabul edilmektedir. Söz konusu tutarların net tutarlar olarak kabul edilerek brüte iblağ edilmesi ve brüt tutarlar üzerinden tevkifat yapılarak bir nevi sermaye iradı olan kâr paylarının vergilendirilmesi sağlanmaktadır.

Burada dikkat edilmesi gereken en önemli husus, dağıtılmış kâr payı veya ana merkeze aktarılan tutar olarak kabul edilen unsurların arasında örtülü sermaye sayılan borçlanmalar üzerinden hesaplanan kur farklarının bulunmamasıdır.

Bu uygulamadaki temel düşünce, döviz cinsinden borçlanmanın Türk Lirası karşılığının yükselmesine rağmen, ana borç tutarının ait olduğu para birimindeki değerinin, bir başka ifade ile borç veren kişi için ifade ettiği değer değişmemesidir. Örneğin kuruma 1.000-Dolar borç veren bir ilişkili kişi, bu borcu yine 1.000-Dolar olarak tahsil edecektir. Borcun verildiği tarih ile geri ödendiği tarih arasında döviz kurlarının yükselmesi nedeniyle ortaya çıkan kur farkı, borç miktarını değiştirmemekte, borç verene ekstra bir kazanç sağlamamakta, sadece borç alan kurumun Türk Lirası cinsinden katlandığı maliyeti arttırmaktadır.

Örtülü sermaye sayılan borçlanmalar üzerinden hesaplanan faiz ve benzeri unsurlar ile kur farkları arasındaki ayırım tam olarak bu noktada ortaya çıkmaktadır. Borç tutarı üzerinden hesaplanan faiz ve benzeri unsurlar, borç veren ilişkili kişiye kurum tarafından borç tutarına ilave olarak ekstra bir ödeme yapılması, yani dolaylı olarak kurum kârının ilişkili kişiye aktarılması sonucunu doğurmaktadır. Borç tutarı ile ilgili olarak ortaya çıkan kur farkları ise daha önce de belirtildiği üzere, geri ödenen borç miktarını değiştirmemekte, borç veren ilişkili kişiye ekstra bir kazanç yaratmamaktadır.

Bu sebeple, örtülü sermaye sayılan borçlanmalar üzerinden hesaplanan faiz ve benzeri tutarlar, örtülü sermaye şartlarının gerçekleştiği hesap döneminin son günü itibarıyla, dağıtılmış kâr payı veya dar mükellefler için ana merkeze aktarılan net tutarlar sayılarak tevkifata konu edilirken, örtülü sermaye sayılan döviz cinsinden borçlanmalara isabet eden kur farkları borç veren kişiler tarafından elde edilen kâr payı olarak görülmemekte ve tevkifat uygulamasına konu edilmemektedir.

Kur Farklarına İlişkin Örnek Olay

Örtülü sermaye kapsamında değerlendirilen döviz cinsinden borçlanmalar ile ilgili olarak çalışmanın önceki bölümlerinde izah edilen hususlar aşağıdaki örnek üzerinde somut olarak gösterilmeye çalışılmıştır.

Örnek: 2018 takvim yılı dönem başı öz sermaye tutarı 7.000.000-TL olan ABC A.Ş.'nin, ortağından temin ettiği borç miktarlarının kaydedildiği "331 Ortaklara Borçlar" hesabında yer alan tutarlar ve söz konusu hesapta 2018 takvim yılı içerisinde gerçekleşen işlemlere ait bilgiler aşağıdaki gibidir.

Tablo.1:
ABC A.Ş. 331-Ortaklara Borçlar Hesabı

Tarih	Tutar (Döviz)	Tutar (TL)	Döviz Kuru	Borç Bakiye (Döviz)	Borç Bakiye (TL)	İşlem
01.01.2018	100.000	451.000	1€ = 4,51 TL	100.000	451.000	Dönem Başı
17.01.2018	15.000	69.900	1€ = 4,66 TL	85.000	381.100	Borç Ödeme
05.03.2018	5.000	23.350	1€ = 4,67 TL	80.000	357.750	Borç Ödeme
31.07.2018	5.000.000	28.500.000	1€ = 5,70 TL	5.080.000	28.857.750	Borç Alma
15.08.2018	250.000	1.865.000	1€ = 7,46 TL	4.830.000	26.992.750	Borç Ödeme
19.10.2018	100.000	639.000	1€ = 6,39 TL	4.730.000	26.353.750	Borç Ödeme
31.12.2018	4.730.000	26.353.750	1€ = 6,02 TL	4.730.000	28.474.600	Dönem Sonu

Yukarıdaki tabloda görüleceği üzere; mükellef kurumun "331 Ortaklara Borçlar" hesabında, geçmiş yıldan devreden 100.000- Euro karşılığı 451.000-TL borç bakiyesi bulunmaktadır. Kurum tarafından söz konusu borca karşılık; 17.01.2018 tarihinde 15.000-Euro karşılığı 69.900-TL, 05.03.2018 tarihinde ise 5.000-Euro karşılığı 23.350-TL olmak üzere toplam 20.000-Euro karşılığı 93.250-TL ödeme yapılmış ve bu tarih itibarıyla borç bakiyesi 357.750-TL olmuştur.

Ortak veya ortakla ilişkili kişiden yapılan borçlanmalarda örtülü sermayeden bahsedebilmek için borç alınan toplam tutarın diğer bir anlatımla borç bakiyesinin, kurumun dönem başı öz sermayesinin 3 katını aşması gerekmektedir. Kurumun dönem başı öz sermayesinin 7.000.000-TL olduğu düşünüldüğünde, 7.000.000-TL*3=21.000.000-TL'yi aşmayan borçlanmalar örtülü sermaye kapsamında değerlendirilmeyecektir.

Mükellef kurumun 5.000.000-Euro karşılığı 28.500.000-TL borç aldığı 31.07.2018 tarihi itibarıyla, toplam borç bakiyesi 28.857.750 TL olmuş ve dönem başı öz sermayenin 3 katı olan 21.000.000-TL'yi aşmıştır. Bu durum 31.07.2018 tarihi itibarıyla örtülü sermaye şartlarının gerçekleştiğini göstermektedir.

Burada dikkat edilmesi gereken, dönem başı öz sermaye tutarı ile sadece 31.07.2018 tarihinde alınan borç tutarı değil, bu borcun da eklenmesi ile oluşan "331 Ortaklara Borçlar" hesabının net borç bakiyesi kıyaslamaya tabi tutulmalıdır. Bu durumda, kurumun dönem başı öz sermayesinin 3 katını aşan borçlanma tutarı olan 28.857.750-TL-21.000.000-TL=7.857.750-TL nin 31.07.2018 tarihi itibarıyla örtülü sermaye olarak kabul edilmesi gerekmektedir.

Mükellef kurumun "331 Ortaklara Borçlar" hesabında yer alan borç tutarları ile ilgili olarak, borçların geri ödenmesi anında ve geçici vergi dönemleri itibarıyla hesaplanarak sonuç hesaplarına intikal ettirilen kur farkları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo.2:
ABC Şirketi Ortaklara Olan Borçların Değerlemesi

Tarih	İşlem Tutarı (Euro)	İşlem Tutarı (TL)	Döviz Kuru	Net Borç Bakiye	İşlem Türü	Kambiyo Zararı (TL)	Kambiyo Karı (TL)
17.01.2018	15.000	69.900	1€ = 4,66	381.100	Borç Ödeme	2.250	-
05.03.2018	5.000	23.350	1€ = 4,67	357.750	Borç Ödeme	800	-
31.03.2018	-	-	1€ = 4,86	357.750	Değerleme	28.000	-
30.06.2018	-	-	1€ = 5,30	357.750	Değerleme	35.200	-
15.08.2018	250.000	1.865.000	1€ = 7,46	28.857.750	Borç Ödeme	472.000	-
30.09.2018	-	-	1€ = 7,11	26.992.750	Değerleme	6.810.300	-
19.10.2018	100.000	639.000	1€ = 6,39	26.992.750	Borç Ödeme		72.000
31.12.2018	-	-	1€ = 6,02	26.353.750	Değerleme		5.155.700
TOPLAM	370.000	2.597.250				7.348.550	5.227.700

Yukarıdaki tabloda görüleceği üzere, örtülü sermaye şartlarının gerçekleştiği 31.07.2018 tarihinden önce, mükellef kurum tarafından ortaktan alınan borca karşılık çeşitli ödemeler yapılmış, ayrıca yine bu tarihten önce 31.03.2018 ve 30.06.2018 tarihlerinde, borç bakiyesi değerlendirilmesine tabi tutularak toplamda 66.250-TL kambiyo zararı gider hesaplarına intikal ettirilmiştir.

Örtülü sermaye şartlarının 31.07.2018 tarihinde gerçekleştiği göz önüne alındığında, her ne kadar öz sermaye/borç kıyaslamasına bu tarihten önce alınmış borçlar da dâhil edilmiş olsa da, örtülü sermayenin gerçekleştiği tarihten önce gider hesaplarına intikal ettirilmiş olan kambiyo zararlarının gider hesaplarından tenzil edilmesi söz konusu değildir.

Tablo.3:
Örtülü Sermayeye İsbet Eden Kambiyo Zararı

Tarih	Dönem Başı Öz Sermaye	Dönem Başı Öz Sermayenin 3 Katı (a)	Ortaktan Alınan Borç Bakiye Tutarı (b)	Örtülü Sermaye Tutarı (c) = (b-a)	Örtülü Sermaye Oranı (d) = (c/b)	Kambiyo Zararı (e)	Örtülü Sermayeye İsbet Eden Kambiyo Zararı (d*e)
15.08.2018	7.000.000	21.000.000	28.857.750	7.857.750	%27	472.000	128.522,08
30.09.2018	7.000.000	21.000.000	26.992.750	5.992.750	%22	6.810.300	1.511.977,30
							1.640.499,38

Tablo.4:
Örtülü Sermayeye İsbet Eden Kambiyo Karı

Tarih	Dönem Başı Öz Sermaye	Dönem Başı Öz Sermayenin 3 Katı (a)	Ortaktan Alınan Borç Bakiye Tutarı (b)	Örtülü Sermaye Tutarı (c) = (b-a)	Örtülü Sermaye Oranı (d) = (c/b)	Kambiyo Karı (e)	Örtülü Sermayeye İsbet Eden Kambiyo Karı (d*e)
19.10.2018	7.000.000	21.000.000	26.992.750	5.992.750	%22	72.000	15.840
31.12.2018	7.000.000	21.000.000	26.353.750	5.353.750	%20	5.155.700	1.031.140
							1.046.980

Bu doğrultuda, örtülü sermaye şartlarının gerçekleştiği 31.07.2018 tarihinden itibaren gider hesaplarına intikal ettirilen kambiyo zararlarının ise örtülü sermayeye isabet eden kısımlarının aşağıdaki şekilde hesaplanarak gider hesaplarından tenzil edilmesi gerekir.

Bununla birlikte, örtülü sermaye sayılan borçlanmalara isabet eden toplam 1.640.499,38-TL kambiyo zararı, borç veren ortak tarafından elde edilen bir kâr payı olarak değerlendirilmeyecek ve tevkifat uygulamasına konu edilmeyecektir.

Öte yandan, döviz kurunun düşmesi nedeniyle kurum lehine ortaya çıkan olumlu kur farklarının örtülü sermayeye isabet eden kısmının da aşağıdaki şekilde hesaplanarak kurumun gelir hesaplarından tenzil edilmesi gerekmektedir. ABC A.Ş. ortaya çıkan tüm kur farklarını gelir hesaplarına yansıtarak beyan etmiştir. Ancak tabloda yer alan hesaplamalarda belirtildiği üzere, örtülü sermayeye isabet eden kambiyo kârı toplamı olan 1.046.980-TL'nin gelir hesaplarından çıkarılması yerinde olacaktır.

Yukarıdaki tablolarda görüleceği üzere, örtülü sermaye şartlarının oluştuğu tarih ve bu tarihten sonra ilk geri ödemenin yapıldığı tarihte, örtülü sermaye tutarı 7.857.750-TL, örtülü sermaye oranı ise % 27 olarak gerçekleşmiştir. Ancak daha sonraki tarihlerde, geri ödemelere bağlı olarak net borç bakiyesinin azalması nedeniyle, örtülü sermaye tutarı ve oranı azalmaktadır. Örtülü sermayeye isabet eden kur farklarının hesaplanması sırasında, her aşamada bu azalmalara bağlı olarak örtülü sermaye tutarının yeniden hesaplanması gerekmektedir.

Örtülü Sermaye Üzerinden Hesaplanan Kur Farklarında Karşı Mükellefler Nezdinde Yapılacak Düzeltme İşlemleri

5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 12. maddesinin 7. bendinde, "Daha önce yapılan vergilendirme işlemleri, tam mükellef kurumlar nezdinde yapılacak düzeltmede örtülü sermayeye ilişkin kur farklarını da kapsayacak şekilde taraf olan mükellefler nezdinde buna göre düzeltilir. Şu kadar ki bu düzeltmenin yapılabilmesi için, örtülü sermaye kullanan kurum adına tarh edilen vergilerin kesinleşmiş ve ödenmiş olması şarttır." hükmü yer almaktadır.

Bu hükümden, örtülü sermayeye isabet eden kur farklarının yalnızca tam mükellef kurumlardan yapılan borçlanmalarda düzeltme konusu yapılacağı, tam mükellef gerçek kişi, dar mükellef gerçek kişi ve dar mükellef kurumlardan yapılan borçlanmalarda, kur farklarının düzeltme konusu yapılmayacağı anlaşılmaktadır.

Daha açıklayıcı bir ifade ile borç veren ilişkili kişinin tam mükellef kurum olması durumunda, örtülü sermaye sayılan borç-

lanmayla ilgili olarak, bu kurum tarafından gelir kaydedilen kur farkları, faiz ve benzeri ödemelerin gelir hesaplarından çıkarılması gerekmektedir. Borç veren ilişkili kişinin tam mükellef gerçek kişi, dar mükellef gerçek kişi veya dar mükellef kurum olması durumunda ise, bunlar tarafından gelir yazılan kur farkları hariç, faiz ve diğer ödemelerin gelir hesaplarından çıkarılması gerekmektedir. Ancak daha önce de belirtildiği üzere, söz konusu düzeltmelerin yapılabilmesi için örtülü sermaye kullanan kurum adına tarh edilen vergilerin kesinleşmiş ve ödenmiş olması gerekmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Kurumlar vergisinde yer alan vergi güvenlik tedbirlerine ilişkin düzenlemelerden birisi olan "örtülü sermaye" uygulamasına ilişkin hükümlere 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 12. maddesinde yer verilmiştir. Anılan düzenleme, kurumların kendi ortaklarından veya ilişkili kişilerden alarak işletme için kullandıkları borçların, hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte kurumun öz sermayesinin üç katını aşan kısmının bir borçlanma değil, kuruma örtülü olarak konulmuş olan bir sermaye olarak kabul edilmesini öngörmektedir. Bu uygulamaya göre sermaye olarak kabul edilen söz konusu borçlanmalara isabet eden faizler ile döviz cinsinden borçlanmalar ile ilgili olarak, döviz kurlarındaki yükselmeler nedeniyle ortaya çıkan olumsuz kur farklarının örtülü sermayeye isabet eden kısmının, kurum kazancının tespitinde gider olarak dikkate alınması mümkün değildir. Buna paralel olarak, döviz kurlarındaki düşüşler neticesinde ortaya çıkan olumlu kur farklarının örtülü sermayeye isabet eden kısmının da kurum kazancının tespitinde kambiyo karı olarak dikkate alınmaması gerekmektedir.

Başka bir ifadeyle, kurumların finansman ihtiyaçlarını karşılamak için ortakları veya ortakla ilişkili kişilerden temin ettikleri döviz cinsinden borçlanmalar ile ilgili olarak, borcun geri ödenmesi aşamasında veya geçici vergi dönemleri itibarıyla yapılan kur değerlendirme işlemlerinde hesaplanan olumsuz kur farklarından örtülü sermayeye isabet eden kısımlar, borç alan kurumlar tarafından gider hesaplarına intikal ettirilmemelidir.

Benzer şekilde döviz kurundaki düşüş nedeniyle ortaya çıkan olumlu kur farklarının örtülü sermayeye isabet eden kısımlarının da kurumlar açısından kambiyo karı olarak dikkate alınmaması gerekmektedir.

Diğer taraftan, örtülü sermayeye isabet eden kur farkları, borç veren ortak veya ortaklarla ilişkili kişiler açısından elde edilen bir kazanç olarak, diğer bir anlatımla kar payı olarak kabul edilemeyeceğinden, bu tutarlar üzerinden tevkifat uygulanmayacaktır.

Bu çalışmada, kur farklarının örtülü sermaye olarak değerlendirilen borçlanmalar üzerindeki etkisi analiz edilmektedir. İlk olarak Türkiye’de ihtiyari sermaye uygulamasının şartları açıklanmaya çalışılmıştır. Örtülü sermayenin vergi gelirlerini nasıl etkileyebileceğinden bahsedilmiştir. Araştırmanın son bölümünde verilen bir örnekle konunun daha iyi anlaşılması amaçlanmıştır. Bu çalışmayı diğerlerinden farklı kılan en önemli yönü budur.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- 1 Seri Nolu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği, 03.04.2007 tarih ve 26482 sayılı Resmi Gazete
- 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu, 21.06.2006 tarih ve 26205 sayılı Resmi Gazete
- Arslan, E. (2019). KDV Matrahına Dâhil Olan Kur Farklarının Kanuna Rağmen Fiilen Uygulanamaması Sorunu, *Mali Çözüm Dergisi*, 29(156), 215-244.
- Gökçay, Ş.E. (2016). Approaches to Identifying Thin Capitalization and The Case of Turkey, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*, 59. Seri, 77-101.
- Gücenme Gençoğlu, Ü., Ertan, Y. (2012). Türkiye’de Örtülü Sermaye Ve Örtülü Kazanç Dağıtımı: İMKB 50 Endeksinde Bir Uygulama, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Ekim Sayısı, 85-100.
- Kızılot, Ş. (2002). *Türk Vergi Hukukunda Örtülü Kazanç ve Örtülü Sermaye*, Ankara, Yaklaşım Yayınları.
- Tekin, C., & Kartaloğlu, E. (2010). *Kurumlar Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları*, İstanbul, Denetim Turkey Yay. 2. Baskı.
- Vardar, Z. (2019). Vergi Güvenlik Önlemi Olarak Örtülü Sermaye Uygulamasının 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu Açısından Değerlendirilmesi: Örtülü Kazanç Yoluyla Vergiden Kaçınma, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 6, 1-9.

EXTENDED SUMMARY

Research Problem

The purpose of this study is to evaluate the debts in foreign currency borrowed by the institutions from their partners within the scope of thin capitalization.

Research Questions

What are the terms and conditions of thin capitalization in Turkey? What transactions are made for exchange differences arising from borrowings that are thin capitalization? How are the exchange differences arising due to the foreign currency debts borrowed from the partners of the institutions reflected in the accounts?

Literature Review

Before starting the research, a large literature review was made on the subject. Both the law, notification and the books and articles written on the subject were searched. A concrete example is given to better understand the relationship between thin capitalization and exchange differences.

Methodology

In this study, the effect of exchange rate differences on borrowings considered as thin capitalization is analyzed. It first tried to explain the terms of the application of discretionary capital in Turkey. It was mentioned how implicit thin capitalization can affect tax revenues. While conducting the research, legal regulations were examined first. Later, a literature review was conducted on thin capitalization. Especially previously written books and articles were read in detail. With an example given in the last part of the research, it is aimed to understand the subject better. This is the most important aspect that makes this research different from others.

Results and Conclusions

In this study, the concept of thin capitalization and the effect of exchange rate difference are explained in Turkey. The laws of different countries accept thin capitalization as a loan substituted for capital; however, Turkish tax law recognizes thin capitalization as an act of tax avoidance. Thin capitalization is regulated in Article 12 of the Corporate Tax Law No. 5520 in 2006. The debts of institutions borrowed from their partners and exceeding 3 times their equity capital at the beginning of the period are defined as thin capitalization. Finally, regarding the borrowings in foreign currency obtained from the partners to meet the financing needs of the institutions, the parts corresponding to the disguised capital from the negative exchange differences should not be transferred to the expense accounts by the borrowing institutions. At the same time, regarding foreign exchange borrowings considered within the scope of thin capitalization, positive exchange differences arising in favor of borrowing institutions due to the decrease in exchange rates should not be taken into account as foreign exchange profit in determining the corporate income.